

Lausuntoyhteenveto: hallituksen esitysluonnos Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Yleistä

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmistelussa hallituksen esitys, jossa ehdotetaan, että lakiin lisätään Yleisradion toiminnan ja talouden avoimuutta koskevat säännökset, täsmennetään Yleisradion huoltovarmuuteen liittyvää tehtävää sekä joustavoitetaan Yleisradion hallintoneuvoston jäsenmäärää. Muutokset perustuvat parlamentaarisen Yle-työryhmän 12.9.2024 julkaistun mietintöön. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi EU:n medianvapausasetuksen edellyttämät Yleisradion toimituksellisesta päätöksenteosta vastaavien johtohenkilöiden valintaa ja erottamista koskevat perusteet ja menettelyt.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi sidosryhmiltä lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamiseksi. Esitys oli lausuttavana lausuntopalvelu.fi -palvelussa ajalla 21.2. – 14.3.2025. Esitysluonnoksesta saatiin 22 lausuntoa. Lausunnon antoivat: oikeusministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, Audiovisual Producers Finland - APFI ry, DECA-tutkimuskonsortio (Helsingin yliopisto), Julkisen sanan neuvosto, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Medialiitto ry, MTV Oy, Päätoimittajien yhdistys ry, RadioMedia ry, RTTL Radio- ja televisiotoimittajien liitto ry, Sanoma Media Finland Oy, Suomen Journalistiliitto, Tampereen yliopisto, Tampereen yliopiston julkisoikeuden professori Riku Neuvonen, Vapaa-ajattelijain liitto ry, Yleisradio Oy, Yleisradion hallintoneuvosto ja Ylen ohjelmatyöntekijät ry. Lisäksi lausunnon jätti 3 yksityishenkilöä.

Lausuntopalaute

Oikeusministeriö kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota ehdotettuun Ylen avoimuutta koskevaan sääntelyyn (7 b §) ja toi esiin, että ehdotettu säännös on hyvin väljä ja velvoittavuudeltaan heikko. Ministeriö viittasi tältä osin Lainkirjoittajan oppaaseen sekä perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 37/2006 vp), jotka koskevat oikeudelliselta velvoittavuudeltaan heikkoja säännöksiä. Edelleen ministeriö kiinnitti huomiota siihen, että veloitteen sisältö ja sen rajat määrittävät pitkälti perusteluissa ja totesi, että jatkovalmistelussa tulisi arvioida mahdollisuuksia täsmentää sääntelyn sisältämää avoimuusvelvoitetta. Hallintoneuvoston uuden valvontatehtävän (6 § 1 momentin uusi ehdotettu 8 kohta) oikeusministeriö huomauttaa, ettei uudessa avoimuutta koskevassa pykälässä säädetä varojen käytön tehokkuudesta. Medianvapausasetuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaisen seurantatehtävän osalta ministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi varmistua perusteluiden riittävydestä liittyen seurantaa suorittavan elimen asemaan suhteessa hallituksen poliittiseen vaikutusvaltaan.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää esityksen ja sen taustalla olevan mediavapausasetuksen tavoitteita julkisen yleisradion riippumattomuuden ja toiminnan avoimuuden turvaamiseksi kannatettavina ja toteaa, ettei esitys vaikuta viraston valvontatehtäviin. Yleisradion

huoltovarmuustehtävän osalta virasto kannattaa esitettävää muutosta ja toteaa, että tekstimuotoinen julkaisutoiminta on tärkeää erityisryhmien tiedonsaannille.

APFI ry katsoo lausunnossaan, että Ylen avoimuutta tulisi lisätä vertailukelpoisella ja laskentatavaltaan selkeällä tavalla. Ylen riippumattomuuden osalta APFI ry katsoi, ettei hallintoneuvoston nimittämistapa ja vain vakiintuneeseen käytäntöön perustuva parlamentaarinen käytäntö takaa sitä medianvapausasetuksen edellyttämällä tavalla. Vastaavien toimittajien irtisanomiseen liittyen lausunnonantaja katsoi, että lakiluonnoksen perustelut voivat rajoittaa tutkivassa journalismissa vastaavan toimittajan liikkumavaraa.

DECA-tutkimuskonsortio katsoo lausunnossaan, ettei Suomen oikeusjärjestelmässä vakiintunutta parlamentaarisen valmistelun tapaa voida pitää riittävänä takeena ja medianvapausasetuksen julkisen palvelun median rahoitukseen liittyvien vaatimusten täyttämisenä. Medianvapausasetuksen 5 artiklan 4 kohdan ja hallintoneuvoston riippumattomuuden osalta lausunnossa todetaan, että hallintoneuvoston enemmistön muodostavat todennäköisesti hallituspuolueiden kansanedustajat. Samoin eduskunnalla on enemmistön perusteella mahdollisuus valita hallintoneuvostoon kenet tahansa 5 §:n ehdot täyttävä henkilö, joiden riippumattomuudelle ei aseteta vaatimuksia. Lausunnossa esitettiin, että hallintoneuvostoa koskevan 5 §:n yhteydessä voitaisiin edellyttää kaikkien eduskuntapuolueiden edustusta. Ylen avoimuuden osalta lausunnossa todetaan, että parlamentaarisen Yle-työryhmän ja Yle-lain muutosesityksen perustelujen perusteella jää epäselväksi, mitä sellaisia puutteita tai ongelmia Ylen talouden avoimuuden ja läpinäkyvyyden suhteen on, jotka edellyttäisivät uutta lakiperustaista velvoitetta. Vastaavia yksityiskohtaisia vaatimuksia ei ole lausunnossa todetusti asetettu muille vertailussa mukana olleille pohjoismaisille julkisen palvelun mediayhtiöille ja ylimääräisten, heikosti perustelujen velvoitteiden asettaminen yhtiölle tässä tilanteessa vaikeuttaisi edelleen julkisen palvelun tehtävien toteuttamista. Edelleen lausunnossa katsotaan, että Suomessa tulisi välittömästi aloittaa kattavan viestintä- ja mediapoliittisen ohjelman valmistelu.

Julkisen sanan neuvosto tuo esiin vastaavan toimittajan erottamiseen liittyen, että Ylen vastaavia toimittajia voidaan haastaa ja on myös haastettu heidän sisältöpäätöksistään ulkomaisiin tuomioistuimiin pyrkien näin vaientamaan kriittistä journalismia. JSN kannattaa, että luonnoksen perusteluista rajattaisiin pois mahdollisuudet tällaisen toiminnan rohkaisemiseen. Ylen avoimuusvelvoitteen perusteluiden osalta JSN esittää, että ”journalistisen” sijaan perusteluissa puhuttaisiin ”toimituksellisesta” sisällöstä.

Medialiitto ry, RadioMedia ry ja Sanoma Media Finland Oy esittävät lausunnoissaan uuden 2 momentin lisäämistä ehdotettuun avoimuutta koskevaan 7 b §:ään, jotta yhtiön avoimuus ja tietojen julkaiseminen toteutuvat Yleisradiossa myös käytännössä tehokkaasti. Lausunnonantajat ehdottavat myös täydennyksiä mainitun pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin. Tiedot tulisi julkaista, sen lisäksi että ne ovat helposti vastaanottajien saatavilla, myös selkeässä ja helposti ymmärrettävässä muodossa. Lausunnonantajat myös esittävät, että Ylen valvonta muutettaisiin yhtiöstä riippumattomaksi. **Sanoma Media Finland** katsoo lausunnossaan, että ehdotettua uutta 8 kohtaa (Ylen avoimuuden ja varojen käytön tehokkuuden valvonta) ei tulisi lisätä hallintoneuvoston tehtäviä koskevaan 6 §:ään. Sekä **Medialiitto, RadioMedia ry** että **Sanoma Media Finland** katsovat, että vastaavien toimittajien asemaa koskevan 6 d §:n perusteluja tulisi muuttaa, jotta varmistetaan vastaavien toimittajien toimintavapaus ja riippumattomuus. Lausunnonantajat katsovat, että luonnoksen perustelut voivat johtaa pelotevaikutukseen, joka hillitsee Yleisradiota tekemästä rohkeaa journalismia ja lisää vastaavien toimittajien irtisanomisen uhkaa. Ehdotetun

uuden 6 d §:n perusteluineen tulisi varmistaa Yleisradion ja sen toimittajien riippumattomuus ulkopuolisesta vaikuttamisesta.

MTV Oy toteaa lausunnossaan, että avoimuuteen liittyvää velvoitetta tulisi tiukentaa. MTV Oy katsoo, että avoimuuden edistämiseksi riittävät verrattain pienet toimenpiteet, kun tavoitteena kuitenkin on Ylen toiminnan tosiasiallinen läpinäkyvyys veronmaksajien rahoittamana toimijana. Vastaavien toimittajien asemaan liittyen tulisi vielä varmistaa (erityisesti pykälän 6 d perustelut), ettei voi syntyä tilannetta, jossa journalistista työtä voidaan painostaa riippumattoman median ulkopuolelta. Lausunnonantaja esittää perusteluiden tarkentamista tältä osin. Ylen huoltovarmuustehtävän osalta MTV muistuttaa, että Yle tekee varautumisessa yhteistyössä muun kotimaisen median kanssa niin Huoltovarmuuskeskuksen Mediapoolin kautta kuin suoraankin ja tätä kehitystä on syytä jatkaa, se on koko yhteiskunnan etu.

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry ja Päätoimittajien yhdistys ry katsoivat lausunnoissaan, että Yleisradion riippumattomuuden vahvistaminen on tärkeää.

Suomen Journalistiliitto ja RTTL toteavat avoimuusvelvoitteen osalta, että yhteiskunnallisesti merkittävien toimijoiden talouden ja toiminnan mahdollisimman suuri avoimuus on sananvapauden kannalta tärkeää. Julkisuuslain soveltaminen valtio- ja kuntaomisteisiin yhtiöihin muiden pohjoismaiden tapaan olisi yhteiskunnallisen avoimuuden kannalta huomattavasti tehokkaampi lainsäädäntötapa. **Journalistiliitto** kiinnittää vastaavan toimittajan aseman osalta huomiota työ- ja elinkeinoministeriössä käynnissä olevaan lainsäädäntöhankkeeseen, jossa henkilöön liittyviä irtisanomisperusteita muutetaan. Yle-lain muotoilu johtaisi mahdollisesti tulevaisuudessa siihen, että yrityksen ylimmän johdon irtisanomissuoja olisi olennaisella tavalla vahvempi kuin muiden yrityksen työntekijöiden. Tämä olisi merkittävä muutos aiempaan käytäntöön, jossa ylimmältä johdolta on voitu edellyttää erityisen esimerkillistä toimintaa. Journalistiliitto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi pohtia asiaa tarkemmin. Liitto muistuttaa, että sekä lisääntyneet avoimuusvelvoitteet että huoltovarmuuteen liittyvien tehtävien laajeneminen tuovat Yleisradiolle lisää toimintakustannuksia, jotka tulisi huomioida Ylen rahoituksessa.

Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL esittää lausunnossaan, että lainsäädäntöön tulisi ottaa kirjaukset medianvapausasetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti julkisen palvelun median taloudellisten resurssien riittävydestä, kestävydestä ja ennustettavuudesta. Niin ikään RTTL katsoo, että lainsäädännössä tulisi edellyttää parlamentaarista päätöksentekoa Yleä koskevissa asioissa. Lisäksi RTTL muistuttaa siitä, että Yle-työryhmän mietintö edellyttää Ylen vahvistavan henkilöstönsä asemaa yhtiön hallinnossa. Tämän toteutumista on seurattava.

Tampereen yliopiston lausunnossa media-alan tutkijat katsovat, että Ylen avoimuutta koskeva sääntely on ylimalkaista. Itse lakitekstiä lausunnossa pidetään kuitenkin onnistuneena, mutta sen perusteluihin toivotaan tarkennusta. Niin yleisön tiedonsaannin, media-alan kilpailun kuin tutkimuksen ja tilastoinnin näkökulmasta tervetullutta olisi, jos Yleisradio talouden raportoinnissaan erottelisi televisio-, radio- ja verkkotoimintaan kohdistuneet kulut toisistaan. **Sekä Tampereen yliopiston lausunnossa että yliopiston julkisoikeuden professorin Riku Neuvosen** lausunnoissa katsotaan, että medianvapausasetuksen mukaisten johtajien tai johtokunnan jäsenten nimittämis- ja erottamiskriteerit tulisi laajentaa koskemaan koko ylintä johtoa, mukaan lukien vastaavat toimittajat. Tampereen yliopisto ja professori Riku Neuvonen katsovat, että esityksessä on sivuutettu medianvapausasetuksen edellyttämät taloudellisen riippumattomuuden suoja-toimet ja katsoo, ettei parlamentaarinen päätöksenteko tälläkään hetkellä täytä asetuksen edellytyksiä rahoituksen pitkäjänteisyydestä ja ennakoitavuudesta, sillä parlamentaarisesti päätetyt rahoituksen

muutokset voivat tulla nopealla aikataululla voimaan, eikä lainsäädännössä ole pidäkkeitä sille, etteikö hallitus voisi myös päättää Ylen rahoituksesta itsenäisesti. Parlamentaarisen päätöksentekoperinteen osalta kuitenkin lausunnossa katsotaan, että koska Yleisradiota koskeva lainvalmistelu nousee toistuvasti poliittisen kentän keskusteluihin, on aihetta harkita, pitäisikö valmistelutavasta tehdä kirjaus Yle-lakiin. Parlamentarisesta valmistelutavasta irtaantuminen vaarantaisi yhtiön riippumattomuuden ja luotettavuuden, jotka ovat julkisen palvelun median perusedellytyksiä. Yleisradion pakottaminen eduskunnan enemmistön vallan alle rikkoisi räikeästi medianvapausasetusta.

Tampereen yliopiston julkisoikeuden professori Riku Neuvonen katsoi lausunnossaan, että myös Ylen hallintoneuvoston koostumuksesta ja jäsenten vähimmäismäärästä tulisi säätää nyt ehdotetun enimmäismääräsääntelyn lisäksi.

Vapaa-ajattelijain liitto ry:n lausunto käsittelee Ylen julkisen palvelun tehtävää uskonnollisten sisältöjen osalta.

Yleisradio Oy pitää ehdotettua 6 d §:ää koskien vastaavien toimittajien asemaa toimivana, mutta esittää tiettyjä lisäyksiä ja poistoja pykälän säännöskohtaisiin perusteluihin. Ehdotukset täyttävät myös eurooppalaisen medianvapausasetuksen artiklan 5.1 mukaista velvollisuutta turvata julkisen palvelun median toimituksellinen riippumattomuus. Yle toteaa, että joissakin Euroopan maissa tiedotusvälineisiin kohdistuva yhtiön ulkopuolelta tuleva poliittinen painostus on yleistynyt viime vuosikymmeninä. Suomessa tällaista kehitystä ei ole ollut merkittävässä määrin. Yle ehdottaa tarkennuksia myös esityksen nykytilan kuvaukseen liittyen hallintoneuvoston rooliin omistajaohjaajana ja vaikutustenarviointiin Yleisradioon kohdistuvien vaikutusten osalta. Yle esittää lisäksi lausunnossaan täsmennyksiä hallituksen asemaan ja sananvapauslain mukaiseen vastaavien toimittajien päätösvaltaan lain 6 §:n perusteluihin. Yleisradio esittää myös muita kielellisiä huomioita esitykseen.

Yleisradion hallintoneuvosto toteaa lausunnossaan, ettei sillä ole lausuttavaa parlamentaarisen työryhmän päättämistä yleisradiopoliittisista linjauksista. Hallintoneuvosto arvioi, että lain 6 §:n 8-kohdan mukaisen uuden valvontatehtävän hoitaminen johtaa lain voimaantulon jälkeen melko pian Ylen avoimuusvelvollisuuden täyttämisen vakiintumiseen hallintoneuvoston ohjauksessa. Valvontatehtävä edellyttää jonkin verran hallintoneuvoston valitsemien ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämistä. Hallintoneuvosto esittää lausunnossaan myös joitakin täsmennyksiä hallintoneuvoston ja sen tehtävien kuvaukseen esityksessä.

Ylen ohjelmatyöntekijät ry (YOT) pitää tärkeänä periaatteena, että parlamentaarisen työryhmän kirjauksia noudatetaan ja YOT tukee parlamentarismien periaatteen jatkamista Yleä koskevassa päätöksenteossa. Ylen avoimuusvelvoitteen osalta **YOT** ja **RTTL** katsovat ehdottoman tärkeäksi, että yksittäisten Yleisradion työntekijöiden tietosuojasta huolehditaan avoimuuden lisäämisen yhteydessä. YOT kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että hallinnollisen taakan kasvattaminen on ristiriidassa sen parlamentaarisen työryhmän tavoitteen kanssa, että leikkauksia pitää kohdistaa Ylen hallintoon. Lausunnossa todetaan poliittisen painostuksen Yleen lisääntyneen ja YOT kiinnittää lainsäätäjän huomiota Ylen toimintaedellytysten turvaamiseen.

Yksi yksityishenkilö katsoo lausunnossaan, että ehdotetussa 7 b §:n mukaisessa avoimuuden sääntelyssä toiminnan ja talouden avoimuutta konkretisoidaan vain talouden termein, muun muassa kustannusten avaamisena. Julkisen palvelun tehtävän osalta todetaan, että sitä valvovat omalta osaltaan Ylen hallintoneuvosto sekä Liikenne- ja viestintävirasto. Sitä mitä elementtejä tehtävään

katsotaan kuuluvan, miten niiden avoimuus toteutetaan, tai miten toteutusta valvotaan, ei ilmene esityksestä eikä muutoksia esittäneen työryhmän raportista. Lausunnossa todetaan, että ellei lakiesityksen peräämä avoimuus tosiallisesti tapahdu myös julkisen palvelun ohjelmatoiminnan suhteen, on riski, että yhteiskuntaan merkittävästi vaikuttavien ohjelmalinjausten tekeminen jää sisäisen tutkimustiedon ja oletusten varaan. Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan toteutumisen valvonta edellyttää, että esitystä tai sen soveltamista täydennetään määrittelemällä mitä julkisen palvelun ohjelmatoiminta on, ja miten se eroaa siitä päivittäisestä ohjelmatoiminnasta, johon hallintoneuvostolla ei esityksen mukaan ole toimivaltaa puuttua.

Kaksi yksityishenkilöä lausuu Ylen sisällöntuotannon totuudenmukaisuudesta ja puolueettomuudesta. Toisen yksityishenkilön lausunto liittyi yleisemmin Ylen uutisiin ja toisen puolestaan vastaavan toimittajan valintaedellytyksiin ja medianvapausasetuksen edellytyksiin.